

Херман Хесе

ТРИ ПРИЧЕ

ВУК¹

У француским планинама још никада није била тако хладна и дуга зима. Недељама је ваздух био оштар, резак и хладан. На дневној светлости, под светлоплавим небом, простирали су се велика, стрма, у недоглед дуга бела поља покривена снегом; ноћу је месец клизио преко њих, страшан ледени месец жутог одсјаја чија јака светлост на снегу изгледала плаво, суморно, као прави мраз. Људи су избегавали све путеве, а нарочито планине. Седели су тројици у својим кућицама чији су црвени прозори под месечевим сјајем изгледали мутни од дима.

То је било тешко време за животиње. Ситне животиње су измрзле до угинућа, чак су и птице подлегле мразу, а мршаве лешине постале су плен јастребова и вукова. И они су страдали од зиме и глади. У планини је живело неколико породица вукова, а невоља их је натерала да се удруже. Дању су поједини излазили из скровишта. Ту и тамо би прелазио неки преко снега, мршав, гладан и опрезан, тих и уплашен, као каква утвара. Његова мршава сенка клизила је поред њега преко снежне површине. Ослушкујући, подигао је уску њушку ка ветру и болно је завијао. Увече су излазили у чопору и одлазили у села испуштајући зверске урике. Тамо се чувала стока и живина, а иза чврстих прозора лежале су

¹ Кратка прича Хермана Хесеа написана је 1903. године и до сада није превођена на српски језик. Сматрамо да је од великог значаја за изучавање Хесеовог рада и истраживање мотива вука у његовим делима.

спремљене пушке. Ретко би се дочепали неког малог плена, неког пса, а већ би двоје из чопора било убијено.

Мраз се задржавао. Вукови су лежали мирно и у потаји заједно, једно друго грејући и тако притешњени послушнички су мртву пустару око себе, све док један од њих, гоњен ужасном глађу, не би нагло скочио испуштајући мучан урлик. Онда би, дрхтећи, сви окренули њушке ка њему и придружили би му се у страшном, претећем и жалосном завијању. Напокон је мањи део чопора изашао ван. Рано ујутру су напустили скровишта, окупили су се и њушкали ледени ветар, узбуђено и плашљиво у исти мах. Онда су брзо отишли одатле. Они који су остали, гледали су их својим леденим погледом. Ишли су околу неколико десетина корака, затим су стајали неодлучно и полако се вратили у празне јазбине.

Они који су изашли раздвојили су се у подне. Њих троје отишло је ка западу, у смеру швајцарских Јура, а други су наставили ка југу. То троје беху лепе, јаке, али веома изгладнеле животиње. Увучен бели стомак био је танак као прут, на грудима су се јасно оцртавала ребра, њушке су им биле суве, а поглед изгубљен и очајан. Отишли су даље у планину. Другог дана су заклали једног овна; трећег, једног пса и једно ждребе. Са свих страна су гоњени од стране бесног народа. Проширили су се ужас и страх у околним селима и варошима. Санке су биле опремљене оружјем; без ватреног оружја се није ишло од једног до другог места. У даљини, након доброг оброка, три вука су се осећала истовремено добро и уплашено; били су храбрији него икада пре и по дневном светлу ушли су у шталу једног сељака. Мукање крава, пуцкетање поломљених дрвених креденаца, топот коња и врео дах испунили су узак простор. Овог пута су дошли и људи. Понуђена је награда за лов на вукове која је удвостручила храброст сељака. Убили су два вука: једном је пушчано зрно прошло кроз врат, други је убијен секиром. Трећи је умакао. Трчао је све док, полумртав, није пао на снег. Био је најмлађи и најлепши од њих, крупна животиња велике снаге и гипких удова. Дуго је лежао стењући. Крвавоцрвени кругови вртели су му се пред очима и повремено је испуштао болни јаук. Секира га је погодила у леђа. Ипак, одморио се и имао је снаге да устане. Тек тада је видео колико далеко је отрчао. Нигде се није могла видети ни кућа, а камоли човек. Испред њега се простирало велико, снегом прекривено брдо. Био је то Шасерал. Одлучио је да га обиђе. Жеђ га је морила, па је узимао мале залогаше залеђене коре снежног покривача.

С оне стране брда наишао је на једно село. Било је око вечери. Чекао је у густој, јеловој шуми. Одшуњао се око ограда дворишта пратећи мирисе топлих штала. Никога није било

на улици. Кретао се бојажљиво и жудно између кућа. Онда је опалило. Подигао је главу и почео да бежи, када је опалио и други пуцањ. Био је погођен. Његов бели трбух био је умазан крвљу која се сливала у густим капима. Ипак је успео да крупним скоковима побегне одатле и да се дочепа друге стране брда. Сачекао је пар тренутака, а онда је са обе стране чуо гласове и кораке. Уплашено је погледао ка планини. Била је стрма, пошумљена и тешка за пењање. Али му није преостало ништа друго. Тешко дишући пео се уз стрмо брдо док су се испод, дуж брда, протезали жамор, псовке, наредбе и светла. Дрхтећи, рањени вук се пробијао кроз полугамау јелове шуме, а браонкаста крв му је полако цурела са једне стране.

Хладноћа је попустила. Западно небо је било тмурно и најављивало је снег.

Коначно се исцрпљени вук попео на врх. Стајао је на једној не толико стрмој, великој пољани близу Монт Кросина, високо изнад села из ког је побегао. Није осећао глад, већ један неодређен, али грчевит бол из ране. Један тихи, болни јаук дошао је из његове обешене вилице, срце му је тукло тешко и болно. Осећао је руку смрти која се на њега спушта као неизрециво тежак терет. Сакрила га је једна усамљена јела; тамо је стао и зурio у сиву, снежну ноћ. Пола сата је прошло. Сада се расуло црвено светло по снегу, чудесно и меко. Вук се придигао јецајући. Окренуо је главу ка светлу. То је био месец који се на југозападу појавио велики и крвавоцрвен. Пео се полако на тамном небу. Већ недељама није био тако црвен и велики. Поглед умируће животиње тужно је окрзнуо сјајни месец и она је поново испустила болан јаук у ноћ.

Онда су се појавила светла и кораџи. Сељаци у дебелим мантилима, ловци и млади момци са крзненим капама и гломазним гамашнама корачали су по снегу. Заорио се поклик. Вук је уочен, два пуцња су испалена на њега и оба су промашила. Онда су видели, он је већ угинуо. Штаповима и тучковима су ударали по њему. Он то више није осећао.

Однели су вука поломљених удова до Сент Имера. Смелали су се, разметали, радовали се ракији и кафи, певали су. Нико није видео лепоту снегом прекривене шуме, нити сјај висоравни, нити црвени месец који је сијао над Шасералом и огледао се у њиховим пушчаним цевима, кристалима снега и стакленом погледу убијеног вука.

КРАЉ ЈУ

Једна прича из старе Кине

Нису тако чести примери у старој кинеској историји да су регенти и владари доживели пад своје владавине зато што су потпали под утицај жене или заљубљености. Један од ових ретких примера, заправо веома необичан, је прича о краљу под именом Ју фон Џоу и његовој жени Бау Си.

Земља Џоу се простирала на западу до границе са монголским варварима, а њена резиденција Фонг налазила се усред несигурне области која је била изложена повременим нападима и пљачкама варварских племена. Зато је морало да се мисли о томе како ће се гранична заштита ојачати и како ће се боље осигурати сама резиденција. О краљу Јуу који уопште није био лош владар и који је умео да саслуша добре савете сазнајемо из многих историјских књига које нам и кажу да је он знао да се избори са проблемима који су настајали на граници, али да је исто тако знао да сва та паметна и задивљујућа решења могу да буду уништена вољом једне лепе жене.

Краљ је уз помоћ свих својих поданика основао граничну службу на западној граници која је, као свако политичко тело, имала два облика: морални и механички. Морални основ договора била је заклетва и поузданост кнежева и њихових поданика којом се обавезују да ће са својим војницима, на први позив, похитати у помоћ краљу и резиденцији. Механика којом се краљ служио састојала се од добро осмишљеног система торњева који су изграђени на западној граници. На овим торњевима је дан и ноћ постављена стража, а торњеви су били опремљени великим добошима. Уколико на било ком делу границе дође до нежељеног упада непријатеља, огласио би се добош на наредном торњу и за најкраће време би се његов звук заорио у целој земљи.

Краљ је дуго био заокупљен овим паметним решењем, имао је договоре са својим кнежевима, слушао је извештаје грађевинара, одређивао је позиционирање страже.

Али сада, краљ је имао вољену жену са именом Бау Си, једну лепу жену која је имала већи утицај на срце и ум краља, него што је то добро за једног владара и његово царство. Бау Си је пратила радове на граници са великом радозналешћу и учешћем као што би каткад једна живахна и паметна девојчица посматрала игру дечака са дивљењем и љубомором. Један од зидара јој је, да би јој појаснио те ствари са границом, направио, обојио и испекао један отмен модел од глине; тако је граница била представљена, као и систем торњева, и у сваком од тих малих торњева од глине стајао је један мали, глинени

чувар, а уместо добоша било је окачено једно мало звоно. Ова лепа играчка пружиоа је краљици неизмерну радост и када је повремено била лошег расположења играла се „упада Варвара“ на предлог њених слушкиња. Онда би постављале све торњеве, повукле мала звона и притом би биле веома задовољне и несташне.

Био је важан дан у краљевом животу када су радови били готови, добоши постављени, а њихови стражари обучени за рад. Када је једног срећног дана, након претходних договора, нова гранична служба стављена на пробу. Краљ, поносан на своје дело, био је узбуђен, дворани су спремно дочекивали госте, а лепа Бау Си је била у ишчекивању и није могла да дочека да се заврше све припремне церемоније.

Дошло је време да се по први пут у стварности одигра игра која је краљици причињавала велико задовољство. Једва се могла суздржати да не учествује у томе и да она не буде та која ће издати наредбу; њено узбуђење је било толико велико. Озбиљног лица краљ јој је дао знак и она се суздржа. Дошао је тај час – требало је са правим торњевима, правим добошима и живим људима да се изведе напад Варвара како би се видело како све функционише. Краљ је дао знак, први дворанин је предао наредбу заповеднику коњице, овај је одјахао до првог стражарског торња и дао заповест да се изведе први ударац. Зачуо се дубоки тон добоша, звук је силовито допирао до уха. Бау Си је побелела од узбуђења и почела је да дрхти. Ратни добош је свирао своју песму налик земљотресу, једну песму пуну опомене, пуну предказања, рата, муке, страха и пораза. Сви су слушали са страхопоштовањем. Почело је да одзвања, са наредног торња се зачуо одговор, далек, па слабији да би полако нестао и онда се више ништа није чуло. Након кратког времена је свечаној тишини дошао крај, људи су причали, ишли горе-доле и почела је забава.

За то време је претећи звук добоша ишао од другог до трећег, па до десетог и до тридесетог торња. Сваки војник је морао да буде наоружан и да са пуном торбом дође на место састанка када би се зачуо тај звук, а онда би сваки комадант и пуковник морали да поступе по наређењу и да што брже спреме војнике. Свуда где би се чуо звук добоша прекидали би се посао, јело, игра и сан. Одмах су се паковали, седлали коње, сакупили, марширали и јахали. У најкраћем року су трупе из свих делова земље хитале ка резиденцији Фонг.

У Фонгу, усред резиденције, емоције и узбуђење које су обузимале при звуку добоша, поново су спласнуле. Људи су се узбуђено кретали кроз двориште резиденције, празник је био у целом граду. Када су се, након мање од три сата, са две стране приближиле мале и велике коњице и када су онда, сат

за сатом, надирале нове и тако два наредна дана, краља и његове службенике преплавиле су емоције. Краља су преплавили честиткама и указивањем почasti, грађевинари су чашћени гозбом, а први добошар је био овенчан, људи су га носили по граду и добијао је разне поклоне.

Потпуно опијена била је краљева жена Бау Си. Њена игра са торњевима и звоном је у стварности била лепша него што је она могла и да замисли. Заповест у тону добоша путовала је, као на крилима магије, кроз празну земљу; њено дејство се свом силином вратило издалека, од звука који дира у срце сваки војник је постајао заповедник, заповедник стотинама и хиљадама наоружаних који су, крећући се брзо, долазили са хоризонта јашући или марширајући – стрелаша, лака и тешка коњица испунише простор око града где су били примљени и упућени на своја места, где их је народ поздрављао и гостуио, где су поставили логоре и шаторе и запалили ватру. Трајало је дан и ноћ, као неки пук из бајке надирали су из цивили, далеки, мали, праћени облаком прашине, да би на крају стали овде пред очима двора и усхићене Бау Си.

Краљ Ју је био задовољан, а нарочито му је пријало усхићење његове жене која је зрачила попут неког цвета; никад му се није учинила тако лепом.

Слављу није било краја. Ова велика светковина је полако жењавала и ускоро је уступила место свакодневици, никакве жеље се нису више испуњавале. Доконим и ћудљивим људима је ово било неподношљиво. Бау Си је пар недеља након светковине напустило добро расположење. Мали торњевци и једном нити повезана звона постала су тако досадна од кад је видела праву игру. О, како је то било чаробно! И сада је све било спремно да би се игра поновила, торњевци су стајали са добошима, војници су били на стражи, добошари су седели у својим униформама чекајући наредбу. Све је стајало мртво и бескорисно док не би дошла наредба.

Са лица Бау Си нестали су осмех и весело расположење. Краљ је нерасположено гледао своју вољену жену желећи да је утеши. Морао је боље и веће поклоне да јој поклања како би код ње измаио осмех. Био је потребан само тренутак за њега да схвати повод њеној тузи и да свој завет жртвује за њену нежност. Ју је био слаб. Најважније му је било да се Бау Си опет смеје.

Тако је краљ подлегао њеном инсистирању, полако и невољно, али је ипак подлегао. Бау Си га је довела до тога да он заборави своје обавезе. Након хиљада изречених молби испунио јој је једину велику жељу; дозволио је да се граничним снагама да сигнал да је непријатељ на видiku. Ускоро се чуо дубок, узнемирујућ тон ратног добоша. Овог пута, краљу

се то учинило страшно, чак се и Бау Си ужаснула при овом звуку. Онда се поновила цела заносна игра, са хоризонта су надирали мали облаци прашине, трупе су долазиле јашући и марширајући. Три дана су се војсковође клањале, а војници су намештали своје шаторе. Бау Си је била пресрећна, њен осмех је сијао. Краљ Ју је имао непријатан задатак. Морао је да призна да их никакав непријатељ није напао, да је све мирно. Покушавао је да оправда лажну узбуну рекавши да је то корисна вежба. Нико му се није супротставио, сви су се поклонили и повукли. Међу официрима се говорило да су веровали краљу који то није заслужио и који је само својој вољеној конкубини за љубав подигао на ноге целу границу, свих хиљаду њих. Већина официра се сложила са тиме да више не следе његове наредбе. У међувремену, краљ се трудио да орасположи трупе богатом гозбом. И тако је Бау Си постигла свој циљ.

Али, пре него што се њено расположење опет променило и пре него што се ова бесмислена игра поновила, стигла их је казна. Једног дана, можда случајно, а можда јер је до њих допрла вест о овом догађају, дошли су Варвари са запада у великом броју преко границе. Торњеви су узалуд звонили, звук добоша је захтевао хитну акцију и протезао се до најудаљенијег дела земље. Али та дивна играчка чија је механика раније изазивала дивљење, изгледала је покварено – звук добоша је одзвањао, али није звонио у срцима војника и официра. Нису следили звук добоша и узалудно је краљ гледао у све четири стране света; нигде се нису уздизали облаци прашине, мале, сиве чете се нису појављивале, нико није дошао у помоћ.

Краљ је кренуо ка Варварима са малим бројем војника који су му били на располагању. Али њих је било много више; Варвари су потукли краљеве трупе, заузели су резиденцију Фонг, уништили су палату, уништили су торњеве. Краљ Ју је изгубио своје царство и свој живот и ништа друго није произашло од његове вољене жене Бау Си, чији смех још и данас одзвања у историјским књигама.

Фонг је био уништен, игра је постала стварна. Није више било игре са добошем, нису постојали краљ Ју и насмејана жена Бау Си. Јуов следбеник, краљ Пинг, није нашао други излаз из те ситуације, него да преда Фонг и да пресели резиденцију далеко на исток; морао је сигурност своје владавине да поткупљује савезима са суседним владарима и кроз уступање велике површине земље.

САН О БОГОВИМА²

Ишао сам сам, беспомоћан и гледао како је све постајало тамно и безоблично, тражио сам и трчао како бих нашао куда је сва светлост нестала. Ту је стајала једна нова зграда чији су се прозори сјајили, а иза врата је горела јака светлост. И прошао сам врата и ушао у једну осветљену салу. Овде су се окупили разни људи, седели су ћутке и са пуно пажње зато што су дошли да би тражили утеху и светлост од свештеника науке.

На уздигнутој површини стајао је свештеник, један, у црно одевен, миран човек паметних, уморних очију, говорио је јасним, нежним, умирујућим гласом. На светлим таблама пред њим стајале су слике богова и он је управо застао пред богом рата и испричао како је некада, у давна времена овај бог настао из потреба и жеља тадашњег човека који још није упознао јединство светских снага. Не, они ранији људи, они су видели само појединачно и очигледно и зато им је био потребан и тако су створили божанство мора, чврсте земље, лова, рата, кише и сунца. Тако је настао и бог рата и слуга мудрости је говорио фино и јасно о томе где су његове прве слике постављене и када му је принета прва жртва, па све до тренутка када је постао непотребан захваљујући победи сазнања.

Померио је руку, бог рата је нестало и на његовом месту, на табли, појавила се слика бога сна, ох, али пребрзо је и ова слика објашњена, ох, пребрзо јер сам желео да чујем више о овом дражесном богу. Његова слика нестане и након тога се појавила слика бога вина, земљорадње, лова и домаћинства. Свако од ових божанстава зрачило је обликом и лепотом, као одсјај из далеког времена када је човечанство било у повоју; свако је објашњено и зашто је свако од њих нестало; слике су се смењивале једна за другом и сваког пута је у нама клицао

² Када је Хесе 1924. припремао своју књигу слика (Bilderbuch – Schilderungen) у којој се ова прича две године касније појавила у форми књиге, написао је следећу примедбу:

„Већ је десет година прошло од почетка Првог светског рата. Међу многим сећањима која опомињу на она времена налазе се многе слутње, предсказања, снови, визије које се доводе у везу са ратом. На овај начин је дошло до многих обмана и једино што могу је да се уврстим у ред многих који су предсказивали. У августу 1914. године сам био изненађен и ужаснут догађајима као сваки човек. И ипак сам, као хиљаде људи, осетио надлазећу катастрофу. Осам недеља пре почетка рата сањао сам чудан сан кога сам крајем јуна 1914. и нацртао. Свакако, тај цртеж није веродостојна, дословна копија мог сна, већ ми је помогао да одатле проистече један мали спев о томе. Најважније је да појава бога рата и његове пратње није дело моје свести, већ је заиста сан.“ (Hesse 2007, *Die Märchen*, Frankfurt am Main, Surkamp Verlag)

мали тријумф духа, али истовремено и гласна емпатија и сажаљење. Неки су се све време смејали и тапшали и викали „Склони то“, толико често да је слика богова нестала пред свештеником.

Такође, рођење и смрт смо искусили ослушкујући, нису нам биле потребне никакве слике, нити љубав, нити завист, нити мржња, а ни бес, јер се човечанство доскора заситило богова и увидело је да, ни у души човека, ни у унутрашњости земље и мора не постоје појединачне снаге, а ни особине, већ само једно враћање праснаге чију суштину треба истражити и то би требало да буде наредни велики задатак људског духа.

У међувремену је – због нестанка слика или из, мени неких непознатих, других разлога – у сали постајало све тамније и суморније, тако да сам видео да овде, у овом храму, не сија никакав чист и вечит извор, па сам одлучио да побегнем из ове куће и да потражим светлија места.

Али пре него што сам своју одлуку спровео у дело видео сам како је све постало још тмурније, људи почеше да се комешају, да вичу и да се гурају као овце када их уплаши изненадно невреме. Нико више није слушао речи мудраца. Страшан страх и запара преплавише људе, чуо сам уздахе и вриску и љутите људе који хрле ка вратима. Ваздух је био пун прашине, тежак, постало је мрачније, али се иза високих прозора видео немиран пламен загасито црвене боје како букти попут пожара.

Отупела су ми чула, лежао сам на поду, а небројено много људи ме је газило.

Када сам се пробудио и усправио на крвавим шакама био сам кроз сам у празној и уништеној кући чији су зидови зјапили и претили да се сруше преко мене. У даљини сам чуо како бука, грмљавина и јека нејасно добују и како је простор унутар урушеног храма испуњен мирисом ватре. Али загушујућа оморина је нестала.

Када сам искорачио из срушеног храма знања, видео сам пола града у пламену и ноћно небо испуњено варницама и облацима дима. Свуда око рушевина овог здања лежали су мртви људи, свуда је било мирно и могао сам да приметим пуцкетање и струјање ватре, али, тамо, иза, зачух из даљине један дивљи и страховит узвик, као када би се сви људи на земљи удружили у један бескрајан узвик или уздах.

Свет се руши, помислио сам, и тиме сам био мало зачуђен као да сам то дуго очекивао.

Из града захваћеног пламеном угледах једног дечака који иде ка мени, ставио је руке у цепове и скакуће са једне ноге на другу, еластично и живахно, онда је застао, испустио један

звиздук, то је био наш пријатељски звиздук из школских дана, а дечак је био мој пријатељ Густав који се као студент убио. Одједном сам, као и он, и ја био дечак од 12 година, а пламени град, далека грмљавина и надлазећа олуја са свих страна света звучала су нам забавно. О, сада је све било добро; ноћна мора у којој сам живео дванаест очајних година је нестала.

Густав ме је са осмехом упутио ка једном дворцу и високом торњу који су се управо заједно срушили. Уколико је та ствар пропала, није ни било штета. Можемо да саградимо нов и лепши. Хвала Богу да је Густав опет овде. Сада је живот опет имао смисла.

Из великог облака који се уздигао из прашине палих грађевина и у који смо обојица ћутећи и ишчекујући гледали, из тог облака прашине уздигло се једно огромно уобличење, подигло је велике руке и сишло победоносно у свет обавијен димом. Био је то бог рата, баш онако како сам у храму знања видео да изгледа. Али он је био жив, невероватно велик и његово, пламеном обасјано лице се смејало поносно у радосном дечјем несташлуку. Без речи смо се сложили да га следимо. Пратили смо га као на крилима, брзо и летећи преко целог града и пламена у далеку, немирну ноћ према којој је наше срце узбуђено кренуло.

Бог рата је застао на врху брда, кличући; стресао је свој округли штит и видео како се са свих крајева земље уздижу велика, светла бића и долазе му у сусрет: богови и богиње, демони и полубогови. Лебдећи пришли су бог љубави и бог сна; танка и снажна, пришла је богиња лова и сви остали богови; и ту, заслепљен пред узвишеношћу њихових ликова спустих поглед – више нисам био сам са мојим драгим пријатељем, већ је са њим и са мном читав један нови народ пао на колена пред старим боговима.

ХЕЕРМАН ХЕСЕ (1877-1962) је немачки писац, песник, есејиста и сликар. Добитник је бројних награда, а најзначајнија је Нобелова награда за књижевност (1946). Његове књиге су штампане у милионским тиражима и један је од најчитанијих аутора немачког говорног подручја. Поред осталих форми, истакао се у писању бајки и кратких прича које, већином, нису преведене на српски језик, а у којима Хесе модернизује класичне теме: срећну и несрећну љубав, сујету, пролазност живота, чежњу за сигурношћу. Његове бајке инспирисане су реалношћу, али и сновима, а у њима се увек примећује трунка магичног.

Избор, превод са немачког и белешка

Наташа Ракић